

کارگردان: فریبرز صالح
بازیگران: فرامرز فریبیان، عزت‌الله مقبلی، جلال پیشواییان، کاظم افرندینیا، محمد تقی کهشمویی و کیومرث ملک‌طیعی

داستان: قیس ابن‌مسهر، نماینده امام (ع)، با نامه‌ای برای سلسیمان خراسی به طرف کوفه می‌رود. در راه به‌دست راهداران این‌ز یاد، والی کوفه، دستگیر و به زندان افکنده می‌شود. قیس پیش از دستگیری نامه را از بین می‌برد و در زندان زندانیان را بر ضد زندانیان‌های می‌شوراند. حسین ابن‌نمیر، فرمانده راهداران، قیس را به زندان این‌ز یاد در کوفه منتقل می‌کند. این‌ز یاد به پیشنهاد مشاورش، خالد، از قیس می‌خواهد که در مسجد سخنرانی کند و به دروغ به مردم بگوید که امام قصد بیعت با یزید دارد. قیس می‌پذیرد، اما در روز موعود علیه یزید سخنرانی می‌کند. این‌ز یاد که به خشم آمده، او را از فراز ارک به زیر می‌اندازد.

تولید سفیر در زمان جنگ کار سختی بود. فریبرز صالح در گفت‌وگویی با ماهنامه فیلم در سال ۱۳۶۲ درباره مشکلات ساخت فیلم سفیر گفته بود: «من آن‌همه سیاهی لشکر را با جنگ و دندان‌نگه داشتم و مدام دل‌ره این داشتم که می‌ادافه‌اند! لباس‌هایشان را در می‌آوردند و به گوشه‌های می‌انداختند و روز بعد نمی‌دانستند که دیروز چه لباسی را بر تن داشته‌اند و می‌آید حواسمان جمع می‌بود. سی‌تاسیب، با گدایی فراهم کردیم و هر اس‌اینکه قبل از پایان کار، آثار را می‌بگیرند، آسوده‌مان نمی‌گذاشت. محل مناسب برای فیلمبرداری وجود نداشت و گاهی ۲ محل فیلمبرداری ۷۰۰ کیلومتر با یکدیگر فاصله داشت. زیرا امکان دگورزدن نداشتیم. به هر نهادهای برای درخواست کمک‌انسانی و تجهیزات می‌رفتم. درگیر جنگ بود. طول مدت فیلمبرداری ما هفت‌ماهه بود که از این مدت، سه‌ماه و نیم به‌دلیل نداشتن امکانات در حال حمل‌ونقل و رفت‌وآمد بودیم.»

افق (۱۳۶۷)

کارگردان: رسول ملاقلی‌پور
بازیگران: جهانپخش سلطانی، سید جواد هاشمی و سید علی سجادی حسینی

داستان: گروهی از غواصان سیح و سپاه پاسداران برای انهدام سکوی الامیبه تجهیز می‌شوند. رزمندهای نام‌نصرت به تنهایی به مأموریت شناسایی و عکسبرداری از اسکله می‌روند. هم‌زمان، احمد که می‌داند نصرت بیمار است به‌دنبال او روان می‌شود. آنها به محاصره دشمن درمی‌آیند. احمد، نصرت را قرار می‌دهد و خود دستگیر و شهید می‌شود. با اطلاعاتی که نصرت در اختیار رزمندگان قرار می‌دهد، اسکله الامیبه منهدم می‌شود.

سینمای مذهبی

تصویر عاشورا بر پرده نقره‌ای

نگاهی به فیلم‌هایی که مستقیم یا غیر مستقیم به واقعه عاشورا پرداخته‌اند

علی‌هاشمی

مرداد امسال مقارن با ماه پیروزی خون بر شمشیر بود. سینمای ایران در سال‌های پس از انقلاب چند باری واقعه عاشورا را بر پرده نقره‌ای به تصویر کشیده و کوشیده عظمت این رخداد تاریخی را بازتاب دهد. برخی فیلم‌ها به‌طور مستقیم و برخی دیگر به‌طور ضمنی به واقعه عاشورا پرداخته‌اند. تعدادی از فیلم‌های عاشورایی را در این گزارش معرفی کرده‌ایم.

روز واقعه (۱۳۷۳)

کارگردان: شهرام اسدی
بازیگران: علیرضا شجاع‌نوری، لادن مستوفی، عزت‌الله انتظامی، جمشید مشایخی، مهدی فتحی، سعید نیک‌پور، محمدعلی کشاورز، حسین پناهی و ژاله علو

داستان: جوانی نصرانی به نام عبدالله که تازه اسلام آورده است، در جریان عروسی خود با راحله، دختر زید، ندایی می‌شنود که او را به یاری فرامی‌خواند. عبدالله به‌دنبال این ندا بیابان به بیابان و واحه به واحه تا کربلا می‌تازد که عصر روز عاشورا است؛ زمانی که «حقیقت» را در زنجیر، پاره پاره بر خاک را بر سر نیزه می‌بیند.

فیلم «روز واقعه» در سیزدهمین جشنواره فیلم فجر برنده ۵ سیمرغ بلورین شد. شهرام اسدی در گفت‌وگو با ماهنامه فیلم درباره فیلمنامه این فیلم گفته: «به جرات می‌گویم و یارها گفته‌ام که روز واقعه از معدود فیلمنامه‌هایی است که در ایران نوشته شده که نقص ندارد و کامل است. روابط محکم، شخصیت‌های کامل و بی‌نقص و بسیار استوار و متین و قائم به ذات دارد. وقتی فیلمنامه را دست گرفتم، حتی معنای خیلی از واژه‌ها را نمی‌دانستم؛ اما رفتم به پوشهر و خوزستان و لایه‌لای کتاب‌ها تحقیق کردم.» او علاقه‌اش به ساخت این فیلم را چنین توضیح داده: «من هم دوست دارم یک جهان‌بینی و فکر و پیام را تعقیب کنم. از فکر و مایه شرح مظلومیت به عنوان یک شاخصه مضمونی خوشم می‌آید و آن را تعقیب می‌کنم و این درونمایه را دوست دارم.»

پرواز در شب (۱۳۶۵)

کارگردان: رسول ملاقلی‌پور
بازیگران: فرج‌الله سلحشور، جعفر دهقان، سید جواد هاشمی و تاجبخش فناپیان

داستان: یک گردان از نیروهای ایران در محاصره ارتش دشمن قرار می‌گیرد و ارتباط آن با قرارگاه مرکزی قطع می‌شود. آفر از رزمندگان گردان انتخاب می‌شوند تا برای درخواست کمک، خود را به قرارگاه برسانند. از آن میان ۳ تن شهید می‌شوند و یکی خود را به قرارگاه می‌رساند. فرمانده گردان نیز برای تهیه آب آشامیدنی سربازان زخمی محاصره دشمن را می‌شکند، اما شهید می‌شود. قوای کمکی سر می‌رسد و پس از مقابله با دشمن بقیه افراد گردان را نجات می‌دهد.

پرواز در شب از نظر مضمونی نخستین فیلم دفاع مقدس بود که دفاع مقدس و واقعه عاشورا را به هم پیوند می‌داد. رزمندگان تشنه لب و ابتار فرمانده کردن برای سرباب کردن یارانش به تمامی از واقعه عاشورا الگو گرفته است. در مورد «افق» نیز صحنه‌های عزاداری آن به مجالس روضه اباعبدالله مشابیهت دارد. علاوه بر این، وداع هم‌زمان، شب قبل از عملیات، باز الگوگیری ملاقلی‌پور از واقعه کربلا را تداعی می‌کند.

به خاطر هانیه (۱۳۷۳)

کارگردان: کیومرث پوراحمد

بازیگران: مهوش افشارپناه، رحیم هودی، علی قربانی و مهدی فقیه

داستان: ناخدا علو با ۱۴ مرد دیگر برای صید به دریا می‌روند ولی همه به جز ناخدا، صید دریا می‌شوند و مردم ناخدا را مسبب مرگ عزیزانشان می‌دانند و به او و خانواده‌اش حمله می‌کنند و در این بین دختر خردسال ناخدا هانیه فلج می‌شود. ناخدا و خانواده‌اش تنگک را ترک می‌کنند و به پوشهر می‌روند. ناخدا علو نذر کرده که شب دهم محرم تا صبح دمام بزند تا هانیه شفا یابد اما مرگ امانش نمی‌دهد. پس از ناخدا پسر او تصمیم می‌گیرد تا نذر پدر را ادا کند تا شافی خواهر را بگیرد اما برای دمام‌زدن مشکل پیدا می‌کند. او در محرم مأمور می‌شود به تنگک برود و گهواره مراسم محرم را به پوشهر بیاورد. در تنگک، بشیرو را آزار می‌دهند اما او با شهامت بسیار گهواره را به مقصد می‌رساند. او که به فکر دمام‌زدن تا صبح است، اتفاقی در انبار زائر خذر که وسایل محرم در آنجا نگهداری می‌شود زندانی می‌شود و بدین ترتیب موفق می‌شود که به دمام دست یابد و تا صبحدم دمام بزند و بدین ترتیب نذرش را ادا می‌کند.

این فیلم باورهای مذهبی مردم خطه جنوب را به تصویر می‌کشد. رابطه میان ادای نذر در شب دهم محرم و سلامت هانیه تمثیلی (دختر خردسال اصلی فیلم) از ریشه‌دار بودن باورهای مذهبی در میان مردم این خطه است.

رستاخیز (۱۳۹۱)

کارگردان: احمد رضا درویش

بازیگران: آرش آصفی، پوری پور سرخ، حسن پورشیرازی، فرهاد قائمیان، بابک حمیدیان، بهنام تشکر و انوشیروان ارجمند

داستان: بعد از مرگ معاویه پسر ابوسفیان، یزید بن معاویه خود را خلیفه مسلمین می‌خواند و به فرماندار مدینه نامه می‌نویسد که از امام حسین (ع) بیعت بستاند. بکیر بن حر که به‌عنوان پیک مخصوص دربار یزیدین معاویه بر گزیده شده‌است مأمور رساندن نامه یزیدین معاویه به مدینه می‌شود. او که جوانی چابک و پراثری است و در تکاپوی حقیقت است در مدینه متوجه می‌شود که حامل نامه‌ای است که در آن به کشتن امام حسین (ع) فرمان داده شده‌است. بکیر در مکه با اندیشه‌ها و خط فکری امام‌حسین (امام شیعیان) آشنا می‌شود. مردم کوفه با فرستادن نامه‌های بسیار زیاد، امام را به کوفه دعوت کرده‌اند تا در قیام ضد یزید وی را یاری کنند. حر این یزید ریاحی به همراه بکیر و ۴ هزار سوار از سوی عبدالله بن زیاد مأمور می‌شوند به سمت کاروان امام‌حسین که به سمت کوفه در حرکت هستند بروند. کاروان امام‌حسین در شماری اندک در کربلا به محاصره هزاران نفر از لشکریان یزید درمی‌آیند. در این میان خر و پسرش که سخنان حسین‌ابن‌علی را شنیده و به اشتباه خود پی برده‌اند، تصمیم می‌گیرند که به اردوی حسین ابن‌علی پیوند بدهند و همراه او شهید می‌شوند.

«رستاخیز» تمرکزش بر واقعه کربلاست و به همین دلیل حساسیت‌های زیادی روی اکران آن وجود داشت. در نهایت فیلم هرگز نتوانست اکران شود و یکی دو سال پیش اکران آنلاین آن صورت گرفت. کمال تبریزی درباره فیلم روز رستاخیز گفته: «این فیلم از تکنیک خوبی برخوردار بود و فرم خوبی داشت. اما فکر می‌کنم یک مقدار فیلم در موقعیت فرم باقی‌مانده بود و دل‌پیش هم این است که مضمونی پیچیده و عمیق داشت. حالا تجربه زیادی باید اتفاق بیفتد در عرصه سینما تا این مضمون به‌طور کامل و تمام بیان شود؛ یعنی حق مطلب ادا شود. فکر می‌کنم این راهی است که با فیلم سینمایی روز واقعه شروع شده، البته کارهای پراکنده‌ای در این زمینه انجام شده است و حالا سینماگران باید در این زمینه قدم‌های بیشتری بردارند و کار بیشتری بکنند تا این مفهوم که خیلی عمیق است و در ذات فرهنگ ایرانی وجود دارد، دست پیدا کنند و کارهای بهتری ساخته شود.»

سینمای مذهبی

بخاطر هانیه

عصر روز دهم (۱۳۸۷)

کارگردان: مجتبی‌رایی
بازیگران: هانیه توسلی، احمد مهران‌فر، آفرین عبیسی و سلیمه رنگزن

داستان: دکتر مریم شیرازی با گروهی از پزشکان هلال احمر برای کمک به مردم عراق عازم این کشور می‌شود و تصمیم به جست‌وجو برای یافتن خواهر گمشده‌اش می‌گیرد.

در ظاهر مریم به‌دنبال خواهر گمشده‌اش است، اما در بطن داستان مریم هویت خود را در عصر عاشورا باز می‌یابد. این فیلم داستان مراسم و آیین عاشورا در کربلا و نجف را در دل داستانی ملودرام مستند می‌کند و در فضاسازی بسیار موفق ظاهر می‌شود.

هیئات (۱۳۹۴)

کارگردان: هادی نائیچی، دانش آقباشوی، روح‌الله حجازی و هادی مقدم‌دوست

داستان: این فیلم ۴ اپیزودی با درونمایه‌ای مذهبی و اعتقادی، سعی در نمایش چهار گوشه از ارتباط مردمان معاصر با فرهنگ و منش عاشورایی دارد.

محمد رضا شفيعی، تهیه‌کننده «هیئات»، درباره این فیلم گفته: «هیئات حاصل دغدغه شخصی این چهار نفر است، هرچند که از همان اول قرار نبود یک اثر سینمایی باشد ولی بعد از جلسات متعدد تصمیم گرفتیم تا آن را تولید کنیم. این فیلم از میان ایده‌هایی که طی جلساتی که در سازه زمانی ۴ ماهه میان ما و هنر تشکیل شد، شکل گرفت و با تفاهم و همدلی خوبی که میان هر ۴ کارگردان کار وجود داشت، تصمیم بر این شد تا این اثر را با محوریت عاشورا و حضرت سیدالشهدا (ع) تولید کنیم. در تولید «هیئات» همه عوامل به یک برنامه اخلاقی متعهد بودند و از همان ابتدای تولید این فیلم میان ۴ کارگردان روحیه همکاری وجود داشت و تلاش هیچ‌کس برای آن نبود که اثرش نسبت به آثار دیگران بهتر شود. برای مثال در آخرین روزهای مانده به آغاز فیلمبرداری من تصمیم گرفتم تا یکی از اپیزودها را به‌طور کامل حذف کنم ولی فردی که ایده او حذف شده بود نه تنها ناراحت نشد بلکه در کنار ۳ نفر دیگر تلاش کردند تا ایده و داستانی جدید پیدا کنند که بخش چهارم کار نیز به کیفیت دیگر بخش‌ها و بموقع تولید شود.»